

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ І ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
ІМЕНІ ВАЛЕНТИНИ ВОЛОШИНОЇ**

КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ДИПЛОМНА РОБОТА

з теми:

**ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІТАЛІЙСЬКОГО РЕДЖІО-ПІДХОДУ ДО
СТВОРЕННЯ СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
УКРАЇНИ**

Студентки 2 курсу групи _
Освітньої програми
Дошкільна освіта. Логопедія
Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
Ступеня вищої освіти магістр

Дем'янівської Людмили Борисівни

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук, професор кафедри
дошкільної освіти

Крутій Катерина Леонідівна

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Члени комісії _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2021 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА РОЗВИВАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІДЕЙ РЕДЖІО-ПІДХОДУ	
1.1. Історія виникнення Реджіо-підходу та його концептуальні особливості.....	
1.2. Реджіо-провокації як запрошення до гри.....	
1.3. Створення розвивального середовища в Реджіо-підході як засіб формування пізнавальної активності дитини дошкільного віку.....	
1.4. Принципи та методи створення Реджіо-середовища	
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА ІЗ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ РЕДЖІО-ПІДХОДУ В ОСВІТНЄ ПОЛЕ УКРАЇНИ	
2.1. Мета і методи експериментальної роботи	
2.2. Індикатори, рівні та показники розвивального середовища за шкалою ECERS	
2.3. Система запровадження ідей Реджіо-підходу в практику роботи закладів дошкільної освіти України	
ВИСНОВКИ.....	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження обумовлено низкою причин. У сучасному українському суспільстві в цілому і в педагогічному співтоваристві, зокрема, загострився інтерес до питань, пов'язаних із загальним розвитком людини, до дитинства як значущого і самоцінного періоду життя, освітнього середовища як чинника, від якого багато в чому залежить доля кожної дитини і країни, відбувається осмислення соціальними групами та окремими громадянами власних специфічних інтересів в сфері освіти.

Усе це знаходить своє відбиття в науці й в педагогічній практиці. Численні наукові концепції, пов'язані з реалізацією розвивального потенціалу освітнього середовища, затребувані сучасними закладами дошкільної освіти. Формування нового освітнього середовища будується на принципово новій основі – багатовимірному розуміння життя – і супроводжується створенням і вдосконаленням різноманітних новітніх технологій. Усе пильнішу увагу педагогів привертає зарубіжний досвід, беруться на озброєння ідеї С.Френе, М.Монтессорі, Р. Штайнера, Лоріса Малагуцці та ін.

Проблема створення розвивального середовища в закладі дошкільної освіти, у різних аспектах відображено в наукових працях педагогів минулого та сучасності. Для нашого дослідження вартісними є ідеї щодо розвитку дітей дошкільного віку (Я. Коменський, І. Песталоцці, К. Ушинський, С. Русова, В. Сухомлинський та ін.), особистісно орієнтованого навчання й виховання (Ш. Амонашвілі, І. Бех та ін.).

Реальні процеси гуманізації, викликані знайомством педагогів з особистісно-орієнтованим й індивідуально-орієнтованим підходами, створюють потенційні можливості для переходу від навчання і виховання всіх до роботи з кожним, формування соціально-цінного ставлення вихованця до

довкілля і до самого себе, з розширення горизонтів реалізації його індивідуальних можливостей.

Ще Марія Монтессорі зазначала, що виховує не так педагог, скільки середовище, яке організовано найбільш вигідним чином.

Тим часом, освітнє середовище не завжди відповідає сучасним завданням. Замість розробки та апробації справді інноваційних педагогічних ідей і концепцій, відбувається лише перевантаження планів освітньої роботи з дошкільниками. Основними ідеями сучасної освіти, що підтримуються і поширюються Міжнародною організацією ЮНІСЕФ, є ідеї забезпечення прав, свобод та інтересів дітей, які представлено в концепції програми «Школа доброзичливого ставлення до дитини» («Child-friendly schools»). Актуальним є дослідження досвіду дитиноцентрованих гуманістичних концепцій дошкільної освіти, визнаних у міжнародному співтоваристві та запроваджуваних в Україні.

Вивчення та адаптація кращих зразків міжнародного досвіду є широко поширеним у світі шляхом розвитку національних систем освіти, відповідним і для нашої країни.

Отже, питання про освітнє середовище, його створення, компоненти, характеристики актуальне на сучасному етапі розвитку системи дошкільної освіти.

Актуальність дослідження обумовлено сукупністю таких об'єктивно існуючих суперечностей між:

- 1) соціальним замовленням суспільства на виконання функцій, пов'язаних з вихованням соціально активної особистості, здатної до перетворення довкілля, та існуючими традиційними підходами в закладах дошкільної освіти, які не завжди забезпечують належний рівень формування пізнавальної активності в дітей;

- 2) необхідністю створення розвивального середовища на принципах Реджіо-підходу і недостатньою розробленістю педагогічних умов для забезпечення цього процесу;

3) прагненням закладів дошкільної освіти запровадити ідеї Реджіо-підходу в практику роботи і відсутністю розроблених методичних рекомендацій для педагогів.

З урахуванням актуальності й недостатньої розробленості питань, що дозволяють вирішити суперечностей, ми сформулювали проблему дослідження: за яких умов освітнє середовище, створене за ідеями Реджіо-підходу, буде ефективним чинником розвитку дітей дошкільного віку.

Мета – теоретично обґрунтувати можливості запровадження в практику роботи закладів дошкільної освіти України ідей Реджіо-підходу.

Предметом дослідження є якість створеного освітнього середовища в закладі дошкільної освіти, а **об'єктом дослідження** виступає освітнє середовище для дітей старшого дошкільного віку.

Проблема, об'єкт, предмет і мета дослідження зумовили постановку таких **завдань**:

1. розробити модель розвивального середовища відповідно до ідей Реджіо-підходу;
2. обґрунтувати розвивальний потенціал та дослідити вплив створених ситуацій-провокацій на якість розвивального середовища в Реджіо-підході;
3. підвищити професійну компетентність педагогів щодо організації освітнього середовища на основі ідей Реджіо-підходу;
4. організувати співпрацю з батьками вихованців з метою підвищення їхньої психолого-педагогічної компетентності з питань розвитку дітей на основі ідей Реджіо-підходу.

Відповідно до завдань було застосовано такі **методи дослідження**: *теоретичні* (аналіз, порівняння та узагальнення інформації наукових джерел з проблеми дослідження; вивчення педагогічного досвіду) були використані з метою висвітлення концептуальних ідей створення освітнього середовища за ідеями Реджіо-підходу та методичних аспектів його створення; *емпіричні* (вивчення досвіду роботи закладів дошкільної освіти, які працюють за Реджіо-

підходом, опитування педагогів, спостереження за роботою вихователів) для з'ясування сучасного стану впровадження основних ідей Реджіо-підходу в практику ЗДО та його майбутніх перспектив.

Наукова новизна дослідження – нами запропоновано нове рішення підготовки провокацій як запрошення до діяльності дітей дошкільного віку.

Структура дипломної роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг становить сторінок, основний зміст викладено на сторінках.

Апробація результатів магістерської роботи відбулась на таких конференціях:

1. Демьяновская Л. Б. Провокации как приглашение к деятельности в Реджио-подходе / Демьяновская Л. Б., Крутий Е. Л. / Сборник научных статей XII Международного научно-практического семинара «Дошкольное образование опыт проблемы перспективы» (Барановичи, 22—23 апреля 2021 г.). – Барановичи : БарГУ, 2021 С.27-29.

2. Демьянівська Л. Б. Запрошення до діяльності в Реджіо-підході: провокації / *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти* : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 22-23 квітня 2021 р.) / за ред. О.А.Голук ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2021. – Вип. 10. С.68-71.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабюк Т. Й. Організація дослідницько-експериментальної діяльності дітей у природі / Т. Й. Бабюк. – Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О. В., 2011. 64 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) / Наказ МОН України від 12.01.2021 № 33 «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція». URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/novij-bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-zabezpechit-pidvishennya-yiyi-yakosti-ta-vidpovidnist-mizhnarodnim-standartam-sergij-shkarlet/> (дата звернення: 20.09.2021).
3. Беленька Г. В. Експериментування – крок до пізнання / Г. В. Беленька // *Дошкільне виховання*. 2018. № 5. С. 7–10.
4. Беленька Г. В. Експериментально-дослідницька діяльність у природі: уточнюємо поняття, актуалізуємо завдання / Ганна Беленька // *Дошкільне виховання*. 2018. № 4. С. 2-7.
5. Бондар В.І., Ільченко А.М. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М. Монтесорі : Навчальний посібник. – Полтава : РВВ ПДАА, 2009. 252 с.
6. Выготский Л.С. Педагогическая психология. – М. : ПЕДАГОГИКА-ПРЕСС, 1999. 563 с.
7. Гавриш Н.В. Діти і соціум : особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : Монографія / За заг. ред. Н.В. Гавриш. – Луганськ : Альма-Матер, 2006. 368 с.
8. Дичківська І.М. М. Монтесорі: теорія і технологія / І.М. Дичківська, Т.І. Поніманська // М. Монтесорі: теорія і технологія. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2006. – 304 с.
9. Дмитриева В.Г. Метод Марии Монтеessori. М. : Эксмо. 2016. 224 с.
10. Дослідження якості дошкільної освіти: складові освітнього середовища. Аналітичний звіт. – К. : МОН, 2019. 69 с.
11. Карук І.В. Організація експериментально-дослідницької діяльності дітей у закладі дошкільної освіти / І.В. Карук // *Perspectives et mise en oeuvre de l'innovation dans le domaine scientifique: collection de papiers scientifiques «ЛОГОЕ» avec des matériaux de la conference scientifique et pratique internationale* (Vol. 1), 20 septembre, 2019. Geneve, Suisse Plateforme scientifique europeenne. P. 117-120.
12. Карук І.В. Пізнавально-дослідницька діяльність з дітьми раннього дошкільного віку / І.В. Карук // *Молодий вчений*. 2019. № 5.2 (69.2), травень. С. 136-139.
13. Корепанова М.В. Теория и практика становления и развития образа Я дошкольника : Монография. Волгоград, 2001. С. 12-89.
14. Копецкий А. Научно одетых. Реджио педагогика. Часть 1. – М. : Книга, 2015. С.23-40.

- 15.Критерії якості дошкільної освіти. Звіт за результатами досліджень в межах міжнародного проекту «Міжнародні критерії якості дошкільних освітніх програм». – К. : Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», 2019. – 83 с.
- 16.Крутій К.Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: Монографія: У 2-х ч. Частина перша. Концепції, проектування, технології створення. Запоріжжя : ТОВ “ЛПІС” ЛТД, 2009. 320 с.
- 17.Крутій К.Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу / К.Л. Крутій. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПІС» ЛТД, 2011. 320 с.
- 18.Крутій К.Л. Стіни, стелі та підлога, які говорять. Оптимальне перетворення освітнього простору дитячого садочка // *Дошкільне виховання*. 2019. №1. С. 3-8.
- 19.Kateryna Kruty. E-Learning Methods in Students' Education / Larysa Zdanevych, Olha Demianenko, Natalia Pakhalchuk, Lyudmyla Perminova, Oksana Garachkovska // *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (TM)*. - В Impact Factor: 5.54 | Scopus Journal Volume-8 Issue-12. – October 10, 2019. P.251-256.
- 20.Kateryna Kruty. Comparative Analysis of the Effectiveness of Polish and Ukrainian Basic Training Programs in Physical Education for 9-10-year-old Pupils / Oleksandr Mozolev, Maryna Khmara, Inna Shorobura, Ihor Bloshchynskyi,, Kostiantyn Prontenko, Oleksandr Polishchuk, Larysa Zdanevych // *Universal Journal of Educational Research*. – 2019. - №7 (11). P. 2345-2351. DOI: 10.13189/ujer.2019.071112 http://www.hrpub.org/journals/jour_archive.php?id=95&iid=1634
- 21.Kateryna Kruty, Larysa Zdanevych. Overcoming Communicative Deadaptation of Speech Passive Children of Pre-School Age / *Psycholinguistics. Психолінгвістика. Психолінгвістика: зб. наук. праць. Серія : Психологія. Переяслав-Хмельницький : ФОП Домбровська Я.М. 2019. Вип. 26 (1). Web of Science Core Collection (ESCI)* <https://psycholing-journal.com/index.php/journal/article/view/710>
- 22.Крутій К.Л. Емпіричне дослідження вільної гри дитини в умовах закладу дошкільної освіти під час проведення «Дня без іграшок» / Гуманізація навчально-виховного процесу. Збірник наукових праць. № 1 (93). – 2019. — С.26-44.
<http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/12407>
- 23.Крутій К. Виховний вплив дорослих на формування мовленнєво-мовної та лінгвістичної готовності дошкільників до навчання в школі: теоретичний аспект / Крутій К.Л., Зданевич Л.В. / *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*, 2019. 8/40. С. 13– 26. (д.а. – 0,58 ; авт. – 0,29) <https://doi.org/10.24919/2413-2039.8/40.164378>
- 24.Крутій К., Зданевич Л.В. Інформаційний шум у закладах освіти: причини виникнення і шляхи подолання // К. Крутій, Л. Зданевич. // *Учитель початкової школи*. 2020. №3. С. 5–9.

25. Крутій К.Л., Попович О.М. Вплив сенсорно-інформаційного перевантаження на розвиток дошкільників в освітньому середовищі / Стратегічні пріоритети філології й лінгводидактики в умовах реформування освітньої системи в Україні: збірник праць (за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф. (10 квітня 2020 р., м. Старобільськ)) / ДЗ «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Старобільськ, 2020. С. 6-12.
26. Лазурский А.Ф. Избранные труды по общей психологии. К учению о психической активности. СПб. : Алетейя, 2001. 192 с.
27. Лексакова Н.В. Международный инструмент «Шкала ECERS-R»: исследование комплексной оценки качества дошкольного образования // *Вестник Тамбовского университета. Серия: Гуманитарные науки*. Тамбов, 2019. Т. 24, № 180. С. 118-123. DOI 10.20310/1810-0201-2019-24-180-118-123
28. Ливехуд Б. Фазы развития ребенка. Калуга, 1998. С. 51.
29. Лютомский Н.В. Можно ли сделать архитектуру инструментом образования? // *НБИКС : Наука. Технологии*. 2017. Т.2. №2. С. 297-305.
30. Новий тлумачний словник української мови / Укл. В.В.Яременко, О.М.Сліпущко. – К.: Аконті, 1998. – Т.1. 910 с.; Т.2 С.382; Т.3. С.208.
31. Новоселова С. Развивающая предметная среда [Текст] : Методические рекомендации по проектированию вариативных дизайн - проектов развивающей предметной среды в детских садах и учебно-воспитательных комплексах / С.Новоселова. М. : Просвещение. 2001. 89 с.
32. Овчинникова Е.В. Сущность единой предметно – образовательной среды и ее функции // *Искусство и образование*. 2008. № 1. С.37-43.
33. Осорина М.В. Секретный мир детей в пространстве мира взрослых. – СПб : Издательство «Питер», 2000. 288 с.
34. Петровский В.А. Построение развивающей среды в дошкольном учреждении / В.А. Петровский, Л.М. Кларина, Л.А. Смывина, Л.П. Стрелкова // *Дошкольное образование в России* / Под ред. Р.Б. Стеркиной. М. : Изд-во АСТ, 1996. С. 57–90.
35. Педагогічний словник / За редакцією дійсного члена АПН України Ярмаченка М.Д. – К. : Педагогічна думка, 2001. 516 с.
36. Пиаже Ж. Избранные психологические труды / Жан Пиаже. – М. : Международная педагогическая академия, 1994. 680 с.
37. Поддьяков А. Н. Создание объектов для изучения исследовательского поведения и мышления: от замысла до психологического эксперимента / *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. К. : Видавництво «Фенікс», 2017. Т. XII. Психологія творчості. Випуск 23. С. 230-247.
38. Поддьяков Н. Сенсация: открытие новой ведущей деятельности [Текст] : [Развитие дет. экспериментирования – необходимое условие успешного становления личности дошкольника] / Н. Поддьяков // *Педагогический вестник* 1997. N1. (00.01). С. 6.

- 39.Присяжнюк Л.А. Проектуємо. Досліджуємо. Пізнаємо: формування астрономічних уявлень дошкільників засобами колективного проектування // *Дошкільне виховання*. 2012. № 4. С. 8–13.
- 40.Реджио-педагогика: что это такое и почему она столь популярна [Электронный ресурс]. URL: <https://activityedu.ru/Blogs/edu/redzhio-pedagogika-s-veroy-v-rebenka> / (дата звернення: 09.09.2021).
- 41.Рыжова Н.А. Развивающая среда дошкольных учреждений [Текст]: / Н.А.Рыжова. М. : Линка-Пресс, 2004. 174 с.
- 42.Реджио-педагогика дома: блог о развивающем диалоге, Реджио-педагогике и эффективном обучении [Электронный ресурс]. URL: <http://reggiofamily.com/reggio/osnovy.html> (дата звернення: 09.10.2021).
- 43.Руссо Ж.-Ж. Эмиль, или о воспитании // Пед. соч.: В 2 т. М. : Просвещение, 1981. Т. I. С.33-69.
- 44.Слободчиков В.І. Стратегія розвитку // *Обруч*. 2007. № 1. С. 3-6.
- 45.Слободчиков В.И. Основы психологической антропологии. Психология развития человека: Развитие субъективной реальности в онтогенезе / В.И. Слободчиков, Е.И. Исаев. – М., 2000. С. 95–99.
- 46.Снайдер Р. Ребенок как личность: становление культуры справедливости и воспитание совести / Р. Снайдер, М. Снайдер, Р. Снайдер. – М. : Смысл; СПб. : Гармония, 1994. 237 с.
- 47.Соколова М.А. «Школа средового существования»: пространство, как главный фактор обучения // *Architecture and Modern Information Technologies*. 2018. №3(44). С. 362-376 [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://marhi.ru/AMIT/2018/3kvart18/22_sokolova/index.php (дата звернення: 09.09.2021).
- 48.Стеценко І. Особливості дослідів у STREAM-освіті дошкільників і молодших школярів // *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2018. № 2. С.15-20.
- 49.Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – Київ : Рад. школа, 1976. 654 с.
- 50.Философский словарь [Текст] / под ред. И. Т. Фролова. М. : Интрафарм, 1996. 561 с.
- 51.Федотова Н. Реджио. С чего начать? Ереван, 2018. 46 с.
- 52.Френе С. Избранные педагогические сочинения / Пер. с франц. М. : Мысль, 1990. 304 с.
- 53.Хазиахметова Е.В. Принципы организации архитектурного пространства школы на основе педагогической методики Реджио Эмилия / Е.В. Хазиахметова, И.И. Ахтямов, Р.Х. Ахтямова // *Architecture and Modern Information Technologies*. 2019. №3(48). С. 148-163 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://marhi.ru/AMIT/2019/3kvart19/PDF/11_haziahmetova.pdf (дата звернення: 09.09.2021).
- 54.Хілтунен О. Одинадцять міфів педагогіки саморозвитку або Неупереджена прогулянка Монтессорі- школою // *Українська освіта. Чому Марія Монтессорі? /За заг. ред. : Б.М. Жебровського; упоряд. і літ. ред.: Н.П. Марченко/ – К. : КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2003.*

С. 17–22.

- 55.Эдвардс К. Сотня языков детей: Реджио Эмилия опыт трансформации, 3-е издание / К. Эдвардс, Л. Гандини. США: Praeger. 2011. 411 с.
- 56.Якименко С.І. Педагогічні ідеї Софії Русової та Марії Монтессорі : порівняльний аналіз : монографія / С.І. Якименко, Г.С. Міленіна. – К. : Видав-ничий дім «Слово», 2015. 296 с.
57. «STREAM-освіта», або Стежинки у Всесвіт» /Альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дошкільників / автор. колектив ; наук. керівник К.Л.Крутий. Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2020. С.5-50.
- 58.Cadwell L. B. Bringing Reggio Emilia Home an Innovative Approach to Early Childhood Education. Нью-Йорк : Teachers College Press, 1997. 158 с.
- 59.Clark A. Ways of seeing: using the Mosaic approach to listen to young children's perspectives /in Clark, A., Kjrholt and Moss, P. (eds.) Beyond Listening. Children's perspectives on early childhood services. Bristol : Policy Press, 2005. – pp. 29–49.
- 60.Coyle K.J. To foster the focus and motivation needed to succeed in school, kids need outdoor time everyday. NWF VP for Education and Training and Author of the Report [Електронний ресурс] / Kevin Coyle // Past News Releases. – 2020. – Режим доступу до ресурсу:
https://www.prweb.com/releases/outdoor_play_education/academic_performance/prweb4456024.htm.
- 61.Kahn D. Implementing Montessori education in the public sector. Cleveland, OH: NAMTA, 1990.
- 62.Lingenauber S. Einfhruung in die Reggio-pedagogik. – Bochum, 2009. P. 19.
- 63.Hüther Gerald, Quarch Christoph. Retter das spiel! Weil Leben mehr als Funktionieren ist. – Germany : Carl Hanser Verlag München, 2016. 230 с.
- 64.Roopnarine J.L., Johnson, J.E. Approaches to early childhood education. – New Jersey: Pearson, 2005. P. 18–69.
- 65.[Sandseter, E. B. H., Cordovil, R., Hagen, T. L., & Lopes, F. \(2019\). Barriers for Outdoor Play in Early Childhood Education and Care \(ECEC\) Institutions: Perception of Risk in Children's Play among European Parents and ECEC Practitioners. Child Care in Practice, 1-19. doi: 10.1080/13575279.2019.1685461](#)
- 66.Sylva K., Siraj-Blatchford E., Taggart B. Ecers- Siraj-Blatchford, I. Conceptualising progression in the pedagogy of play and sustained shared thinking in early childhood education: a Vygotskian perspective. Education and Child Psychology, 2009. 26 (2), 77-89.
- 67.Why Reggio Emilia Education Works [Электронный ресурс]. URL: <https://spielgaben.com/why-reggio-emilia-education-works/> (дата звернення: 09.09.2021).